

PORNAISTEN KARTANORINTEEN SUUNNITTELUALUEEN LUONTO- ARVOJEN PERUSSELVITYKSEN TÄYDENNYS 2019

Kangasmaitikkaa kasvaa vain muutamien kohdin alueella

Sisältö

1.	Johdanto	3
2.	Aineisto ja menetelmät	3
3.	Tulokset.....	5
3.1	Pesimälinnustospelvitys.....	5
3.1.1	Alueella pesivät /havaitut Lintudirektiivin (Council Directive 79/409/ETY) liitteen I pesimälajit.....	5
3.1.2	Alueella pesivät /esiintyvät kansallisessa uhanalaisluokituksessa (Hyvärinen ym. 2019) mainitut lintulajit.....	5
3.2	Liito-oravaselvitys	7
3.2.1	Johdanto.....	7
3.2.2	Käytetty menetelmä.....	7
3.2.3	Tulokset	7
3.3	Kirjoverkkoperhosselvitys.....	8
4.	Yhteenveto	8
5.	Lähteet ja kirjallisuus	9
6.	Liitteet.....	10

1. Johdanto

Pornaisten kunta tilasi syksyllä 2018 Suomen Luontotieto Oy:ltä Pornaisten keskustaajaman eteläpuolella sijaitsevan Kartanorinteen suunnittelualueen luontoarvojen perusselvityksen. Koska selvitys tehtiin loppusyksyllä, ei kaikkia luontoarvoja voitu kunnolla selvittää. Tämän vuoksi selvitystä täydennettiin kevään ja kesän 2019 aikana pesimälinnustoselvityksellä, liito-oravaselvityksellä sekä selvitettiin onko alueella edellytyksiä kirjojerkkoperhosen elinympäristöksi. Selvitys liittyy hankkeen ympäristösuunnitteluun ja ympäristövaikutuksiin liittyviin perusselvityksiin. Tehtävän yhteyshenkilönä on tilaajan puolella toiminut suunnittelupäällikkö Jouni Kiimamaa (Sweco Ympäristö Oy) ja Suomen Luontotieto Oy:ssä Jyrki Matikainen.

Alue on muuttunut syksyn selvitykseen verrattuna siten että alueen itäpuolisilla rakentamattomilla tonteilla on aloitettu kunnallistekniikan rakentaminen.

2. Aineisto ja menetelmät

Tutkimusalueelta (karttaliite 1) selvitettiin Luonnonsuojelulain tarkoittamat suojeltavat luontotyytit (Luonnonsuojelulaki 1996/1096, 29§), Metsälain tarkoittamat erityisen tärkeät elinympäristöt (1996/1093, 10§) ja Vesilain (Vesilaki 587/2011) suojelema pienvesikohteet, kuten lähteet ja purot. Selvitys sisälsi myös uhanalaisia tai silmälläpidettäviä luontotyyppiejä (Raunio ym. 2008) koskevan tarkastelun. Inventointi toteutettiin Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohjeen (Pääkkönen 2000) mukaisesti.

Luontotyyppiselvitys, jonka yhteydessä tehtiin myös lyhyt kasvillisuuden kuvaus, tehtiin 11.10.2018. Alueelle tehtiin toinen maastokäynti 18.11, jolloin alueelta tehtiin jätöshavainnointimenetelmään perustuva liito-oravaselvitys. Selvitystä täydennettiin keväällä ja kesällä 2019. Liito-oravaselvitys toistettiin 12.5. Alueen pesimälinnustoa selvitettiin 12.5 ja 6.6.2019 tehdyillä maastokäynneillä. Alueelle tehtiin kesäkuun lopulla erillinen maastokäynti, jossa alueelta etsittiin kirjojerkkoperhosia sekä selvitettiin lajin toukan ravintokasvin kangasmaitikan (*Melampyrum pratense*) runsautta alueella.

Yleiskuva alueen keskiosasta

Selvityksen maastotöistä vastasi FM, biologi Jyrki Matikainen Suomen Luontotieto Oy:stä. Raportin taittoi Eija Rauhala. Selvityksessä käytetyn karttamateriaalin luovutti tilaaja käyttöömmme. Ennen maastoinventointia selvitettiin onko alueelta olemassa aiemmin julkaistua luontotietoa. Alueelta on tehty melko perusteellinen luontoselvitys (Siitonen 2000) osana alueen osayleiskaavoitusta, mutta selvitys on vanha ja alueella on tapahtunut voimakkaita ympäristömuutoksia tämän jälkeen.

Alue on hoidettua talousmetsää, jonka luontoarvot ovat tavanomaiset

Alueen pohjoisosan taimikkoalue on hyvin tiheää

3. Tulokset

3.1 Pesimälinnustaselvitys

Alueelle tehtiin kartoituslaskentamenetelmään perustuva pesimälinnustaselvitys. Alueelle tehtiin laskentakierrokset 12.5 ja 6.6 jolloin alueelta inventoitiin Lintudirektiivin liitteen I pesimälajit sekä kansallisessa uhanalaisluokituksessa (Hyvärinen ym. 2019) mainitut lintulajit sekä myös peruslinnusto. Alueella viime syksyn luontotyyppiselvityksessä havaittu pyy otettiin paikkalintuna tuloksiin mukaan. Selvityksessä alueen linnustoon otettiin mukaa myös alueen ulkopuolella pesivät lajit, joiden oletettu reviiri ulottui myös selvitysalueen puolelle. Näitä olivat mm. lähialueen talojen pihapöytäissä pesineet linnut.

3.1.1 Alueella pesivät /havaitut Lintudirektiivin (Council Directive 79/409/ETY) liitteen I pesimälajit

Pyy (Bonasa bonasia) 1 pari

Syksyn 2018 maastokäynnillä alueen länsireunalla havaittiin pyy ja alue kuuluu lajin reviiriin. Kevään 2019 selvityksessä ei lajia havaittu, mutta paikkalintuna havainto otettiin selvityksessä huomioon. Pyy ei ole Suomessa harvinainen ja se kuuluu metsästettäviin riistalintuihin. Uudessa uhanalaisuusarvioinnissa se on luoteltu vaarantuneisiin (VU) lintulajeihin. Muiden metsälintujen tavoin laji kärsii hakkuista.

3.1.2 Alueella pesivät /esiintyvät kansallisessa uhanalaisluokituksessa (Hyvärinen ym. 2019) mainitut lintulajit

Västäräkki (Motacilla alba) 1 pari

Alueen eteläreunan metsänrajassa havaittiin västäräkki, joka pesinee golf-kentän alueella tai alueen eteläpuolen rakennuksissa. Uudessa uhanalaisluokituksessa laji on luokiteltu silmäläpidettäviin (NT) lintulajeihin, mutta laji on edelleen yleinen pesimälintu koko Suomen alueella.

Västäräkki havaittiin alueen reunalla

Viherpeippo (Carduelis chloris) 1 pari

Alueen pohjoisreunan tienvarrella havaittiin laulava viherpeippo ja laji pesinee jossakin alueen katajassa tai muussa pensaassa. Laji on nopeasti harvinaistunut trikomonaasi alkueläin epidemian vuoksi ja kanta on paikoin laskenut kymmenekseen aikaisemmasta. Uudessa uhanalaisluokituksessa laji on luokiteltu silmälläpidettäviin (NT) lintulajeihin, mutta laji on edelleen melko yleinen pesimälintu.

Muu linnusto

Taulukko 1. Alueen pesimälinnusto parimäärineen

Pyy	1 pari
Sepelkyyhky	1 pari
Västäräkki	1 pari
Punarinta	2 paria
Mustarastas	1 pari (munapesä)
Räkättirastas	1 pari (maastopoikanen)
Laulurastas	1 pari
Talitiainen	1 pari
Kirjosieppo	1 pari
Hippiäinen	1 pari
Hernekerttu	1 pari
Lehtokerttu	1 pari
Pajulintu	1 pari
Varis	1 pari (pesä alueen pohjoispuolella)
Peippo	3 paria
Viherpeippo	1 pari

Peippo oli alueen runsaslukuisin pesimälaji

3.2 Liito-oravaselvitys

3.2.1 Johdanto

Liito-orava (*Pteromys volans*) kuuluu EU:n Luontodirektiivin liitteen IV lajeihin ja on siten erityisesti suojeltu laji koko EU:n alueella. Kansallisessa uhanalaisluokituksessa (Hyvärinen ym. 2019) laji kuuluu luokkaan vaarantuneet (VU). Suomen liito-oravapopulaation kokoa on vaikea tarkasti selvittää, mutta seurantatutkimusten perusteella laji näyttää taantuneen viimeisen vuosikymmenen aikana jopa 30 %. Liito-oravan suojelustatus on vahva, sillä Luontodirektiivin 12 artiklan I kohta edellyttää, että lajin lisääntymis- tai levähdyspaikkoja ei hävitetä eikä heikennetä. Alueellinen ympäristökeskus voi kuitenkin myöntää poikkeusluvan, mikäli lajin suojelutaso säilyy suotuisana.

3.2.2 Käytetty menetelmä

Tutkimusalueella tehty liito-oravaselvitys toteutettiin jätöshavainnointimenetelmää käyttäen. Inventoinnissa liito-oravan keltaisia jätöksiä haettiin lajin mahdollisten oleskelu- ja ruokailupuiden tyviltä ja oksien alta 18.11.2018 ja inventointi toistettiin 12.5.2019. Lajin keltaisia talvijätöksiä alkaa kertyä lajin siirtyessä lehtiravinnosta silmuravintoon noin lokakuun puolestavälistä lähtien. Samalla alueelta haettiin mahdollisia pesä- ja päivälepokoloja. Alueelta tutkittiin kaikkien suurikokoisempien puiden tyvet liito-oravan jätösten löytämiseksi. Talvijätösten lisäksi inventointialueelta haettiin liito-oravan jättämiä virtsamerkkejä, jotka värjäävät erityisesti haapojen epifyyttisammaleet keltaisiksi ja tuoksuvat voimakkaasti läheltä nuuhkaistessa. Lisäksi alueelta etsittiin liito-oravan jättämiä syönnöksiä ja muita ruokailujälkiä. Lajin suosimien ruokailupuiden alta löytyy silmuja ja oksankärkiä ja kesäaikana myös pureskeltuja lehtiä, joita kertyy joskus runsaastikin puiden alle.

3.2.3 Tulokset

Kummallakaan inventointikerralla ei alueelta löytynyt merkkejä liito-oravan esiintymisestä ja suurin osa alueesta on lajille sopimatonta elinympäristöä. Lajille elinympäristöksi optimaalisia varttuneita kuusi-haapa sekametsäkuvioita ei alueella ole, eikä alue ympäristönsä puolesta sovellu lajin lisääntymisympäristöksi. Tilapäisesti laji saattaa alueella liikkua, koska alueelta on puustoisia yhteyksiä moneen suuntaan.

Liito-oravan jätöksiä ei havaittu alueella

3.3 Kirjoverkkoperhosselvitys

Kaavaluonnoksesta antamassaan lausunnossa Uudenmaan ELY-keskus mainitsi lisäselvitys tarpeeksi kirjoverkkoperhosselvityksen. Kirjoverkkoperhonen kuuluu EU:n luontodirektiivin liitteen IV lajeihin ja laji on Suomessa rauhoitettu luonnonsuojeluasetuksella. Pornaisten kunnan alueelta lajia on löytynyt useilta alueilta ja alue kuuluu lajin päälevinneisyysalueeseen Suomessa.

Kirjoverkkoperhosen toukat elävät Suomessa yleensä puoliavoimilla paikoilla, metsänreunoissa, hakkuuaukoilla ym. kasvavilla maitikoilla (*Melampyrum*), erityisesti kangasmaitikalla (*Melampyrum pratense*) (Marttila 2005) sekä koiranheidellä (*Viburnum opulus*) ja kosteammilla paikoilla rantatädykkeellä (*Veronica longifolia*). Lajille on tyypillistä nopeat kannanvaihtelut ja se on tehokas leviämään mm. uusille hakkuuaukeille vanhojen elinpaikkojen umpeutuessa.

Tutkimusalueella on aiemmin tehty laaja avohakkuu, mutta nykyisin alueella kasvaa tiheä noin 4-5 metrinen taimikko, jossa ei ole avoimia alueita muutamia polkuja lukuun ottamatta. Alueella kasvaa kangasmaitikkaa vain muutamien kohdin ja nämäkin kasvustot ovat niukkoja ja katoavat puuston umpeutuessa. Alueella ei havaittu kirjoverkkoperhosia eikä alue nykytilassaan sovi lajin elinympäristöksi. Lajille soveliaista elinympäristöä on jonkin verran läheisen golf-kenttä alueen reunametsissä.

4. Yhteenveto

Kevään ja kesän 2019 luontoselvityksen täydennyksessä ei alueella havaittu sellaisia luontoarvoja, jotka vaikuttaisivat alueelle suunniteltuun maankäyttöön. Alueen pesimälinnusto on tavanomaista. Lintudirektiivin liitteen I lajeista alueella esiintyy pyy ainakin talviaikaan. Liitoravia ei alueella ole ja alueella ei ole lajille sopivaa elinympäristöä. Nykyisellään alue on liian umpeutunutta kirjoverkkoperhosen elinympäristöksi ja lajin toukan ravintokasvia kangasmaitikkaa kasvaa alueella erittäin vähän.

5. Lähteet ja kirjallisuus

- Airaksinen, O. & Karttunen, K. 2001: Natura 2000 -luontotyyppiopas. Ympäristöopas 46, 2. korj. painos, Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Arnold, E.N. & Burton, J.A. 1978: A Field Guide to the reptiles and Amphibians of Britain and Europe.
- Hanski Ilpo K, 1998: Home ranges and habitat use in the declining flying squirrel, *Pteromys volans*, in managed forests. *Wildlife biology* 4: 33–46.
- Hanski, I. K. 2006: Liito-oravan *Pteromys volans* Suomen kannan koon arviointi. Loppuraportti. – Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Hanski, I. K. 2008: Liito-oravan (*Pteromys volans*) Suomen kannan koon arviointi. – Julkaisussa: Juslén, A., Kuusinen, M., Muona, J., Siitonen, J. & Toivonen, H. (toim.), Puutteellisesti tunnettujen ja uhanalaisten metsälajien tutkimusohjelma. Loppuraportti, s. 70-71. Suomen ympäristö 1/2008.
- Hanski, I. K., Henttonen, H., Liukko, U.-M., Meriluoto, M. & Mäkelä, A. (toim.) 2001: Liito-oravan (*Pteromys volans*) biologia ja suojelu Suomessa. – Suomen ympäristö 459.
- Hanski, I. K., Mönkkönen, M., Reunanen, P. & Stevens, P. 2000: Ecology of the Eurasian Flying Squirrel (*Pteromys volans*) in Finland. – Kirjassa: Goldingay, R. & Schebe, J. (toim.), *Biology of Gliding Mammals*. Filander Verlag, Fürth.
- Leivo, M., Asanti, T., Koskimies, P., Lammi, E., Lampolahti, J., Mikkola-Roos, M. & Virolainen, E. 2002: Suomen tärkeät lintualueet FINIBA. BirdLife Suomen julkaisu (No 4). 142 s. BirdLife Suomi. Suomen ympäristökeskus
- Marttila, O. 2005: Suomen päiväperhoset elinympäristössään. Käsikirja. Auris. Joutseno
- Meriluoto, M. & Soininen, T. 1998: Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsälehtikustannus. Tapio. Hämeenlinna.
- Mossberg, B. & Stenberg, L. 2005: Suuri pohjolan kasvio. Tammi. Helsinki.
- Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.). 2008. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. Osat 1 ja 2. 264 + 572 s.
- Ryttäri, T. & Kettunen, T. 1997: Uhanalaiset kasvimme. – Suomen Ympäristökeskus. Kirjayhtymä Oy. Helsinki.
- Ryttäri, T., Kalliovirta, M. & Lampinen, R. 2012 (toim). Suomen uhanalaiset kasvit. Tammi, Helsinki
- Siitonen, Mikko 2000: Pornaisten Kotojärven osayleiskaava-alueen luontoselvitys 2000. Ympäristötutkimus Oy Metsätähti.
- Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura -arvioinnissa. Ympäristöopas 109. Suomen ympäristökeskus.
- Tiainen, Juha; Mikkola-Roos, Markku; Below, Antti; Jukarainen, Aili; Lehtikainen, Aleks; Lehtiniemi, Teemu; Pessa, Jorma; Rajasärkkä, Ari; Rintala, Jukka; Sirkiä, Päivi; Valkama, Jari 2015 : Suomen Lintujen uhanalaisuus 2015: Ympäristöministeriö. 978-952-11-4552-0
- Valkama, Jari, Vepsäläinen, Ville & Lehtikainen, Aleks 2011: Suomen III Lintuatlas. – Luonnon-tieteellinen keskusmuseo ja ympäristöministeriö. <http://atlas3.lintuatlas.fi>. ISBN 978-952-10-6918-5. Sähköinen versio.

6. Liitteet

Karttaliite 1. Tutkimusalue

